

WERKGROEP NAMENLIJST

WERKGROEP

1. Hieronder volgt een verslag van de werkzaamheden van de Werkgroep Namenlijst (hierna te noemen 'de werkgroep'). Deze bestond uit:
  - a. Mevrouw M.E.R. barones de Vos van Steenwijk-Groeneveld, voorzitter;
  - b. Mevrouw C.C. de Glopper-Zuiderland, gemeentearchivaris;
  - c. Mevrouw E. Kuhlemeier, kabinet van de burgemeester;
  - d. De heer R. van Lit; voorzitter van de Historische Vereniging Oud Wassenaar;
  - e. De heer C.N.J. Neisingh, secretaris.
2. De werkgroep heeft op 24 april, 1 mei, 8 juni en 30 november 2015, 1 februari en 7 maart 2016 in wisselende samenstelling beraadslaagd. Bij een aantal beraadslagingen waren tevens mevrouw S. Willems (communicatie) en mevrouw C. Scheffer (cultureel erfgoed) aanwezig.
3. Fysiek en digitaal werd informatie bij de Oorlogsgravenstichting en het gemeentearchief ingewonnen; daarnaast werd ruimschoots gebruik gemaakt van digitale bronnen, zoals het Joods Digitaal Monument en Delpher (historische kranten).
4. Het doel hiervan was om op basis van gedegen kennis tot een gewogen oordeel en advies te kunnen komen.

CRITERIA NAMENLIJST

In de namenlijst zijn opgenomen: burgers en militairen die in de strijd met de vijand of door hun handelingen of houding tegenover de vijand het leven hebben verloren. Ook mensen die tijdens de door de vijand opgelegde internering of vervolging overleden zijn, rekenen we hiertoe. Eveneens zijn mensen opgenomen die zijn omgekomen door oorlogsgeweld zoals een beschieting of bombardement.

5. In de besluitvorming in het College van burgemeester & wethouders van Wassenaar is vastgelegd, dat in de Namenlijst van Wassenaarse slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog (hierna te noemen de Namenlijst) kunnen worden opgenomen:
  - a. **BURGERSLACHTOFFERS**
    - (1) Verzet en internering
      - a) In Wassenaar omgekomen verzetsstrijders
      - b) In Wassenaar op de Waalsdorpervlakte gefusilleerd
      - c) Uit Wassenaar afkomstig, elders omgekomen
    - (2) Holocaust
      - a) In Wassenaar omgekomen
      - b) Uit Wassenaar afkomstig, elders omgekomen
      - c) Vanuit Wassenaar gedeporteerd, elders omgekomen
    - (3) Beschietingen, bombardementen, explosies en ander oorlogsgeweld
      - a) In Wassenaar omgekomen
      - b) Uit Wassenaar afkomstig, elders omgekomen
    - (4) Dwangarbeid

- a) Uit Wassenaar afkomstig, elders omgekomen
  - b. MILITAIRE SLACHTOFFERS
    - (1) In Wassenaar gesneuvelde Nederlandse en geallieerde militairen
    - (2) In Wassenaar uit zee aangespoelde geallieerde militairen
    - (3) Uit Wassenaar afkomstige militairen, elders gesneuveld
6. Door de werkgroep werden binnen deze kaders de volgende 'interpretaties' toegevoegd en toegepast:
- a. Onder 'in Wassenaar omgekomen' worden ook die personen begrepen die door een oorlogsincident in Wassenaar gewond zijn geraakt en vervolgens elders (bijvoorbeeld in een nabijgelegen ziekenhuis) binnen korte tijd aan de gevolgen daarvan zijn overleden;
  - b. Het begrip 'uit Wassenaar afkomstig' betekent in principe: 'in Wassenaar ingeschreven ten tijde van het overlijden';
  - c. Naar de normen van die tijd worden studenten en dienstplichtige militairen nog geacht 'thuis' te wonen; zij bleven doorgaans ingeschreven bij hun ouders;
  - d. Onderduikers schreven zich natuurlijk niet in: van geval tot geval wordt gezien of zij ten tijde van hun gevangenneming en/of wegvoering uit Wassenaar als 'uit Wassenaar afkomstig' kunnen worden aangemerkt`;
  - e. Personen die **actief** de zijde van de bezetter hebben gekozen worden, ongeacht de wijze van overlijden, niet als *slachtoffer* aangemerkt;
  - f. Van personen, die op last van de Duitse autoriteiten vanuit Wassenaar gedwongen werden naar Amsterdam te verhuizen – de meesten zouden binnen enkele maanden via Westerbork in de vernietigingskampen eindigen - wordt aangenomen dat hun verblijf in Wassenaar de *laatste vrijwillig gekozen verblijfplaats* was en dat hun uitschrijving uit de gemeente om die reden buiten beschouwing moet blijven;
  - g. Joodse personen die zich onder de ervaren dreiging van de Duitse bezetter van het leven beroofden, worden als slachtoffers van de vervolging beschouwd.
7. De gehuwde vrouwen worden onder hun meisjesnaam in de Namenlijst opgenomen; bij de gehuwd-naam wordt een verwijzing geplaatst.
8. Op 30 maart 2015 publiceerde de gemeente de voorlopige namenlijst op internet en werd deze lijst ter inzage ingelegd. Naar aanleiding van de ontvangen reacties en op basis van eigen, nader onderzoek heeft de werkgroep vervolgens gezien:
- a. Namen die op de voorlopige lijst staan;
  - b. Namen die zijn ingebracht door 'derden';
  - c. Resultaten van naspeuringen in de akten van overlijden in het gemeentearchief;
  - d. Overige namen, die op andere wijze (kranten, boeken) onder de aandacht kwamen.

VOORLOPIGE NAMENLIJST (zoals door de gemeente ter inzage gelegd)

9. De voorlopige namenlijst was hoofdzakelijk gebaseerd op het boek 'Wassenaar in de Tweede Wereldoorlog' (1995). Die publicatie is weer voortgekomen uit diverse bronnen, interviews, gesprekken et cetera. De voorlopige namenlijst is door de werkgroep geverifieerd bij de Oorlogsgravenstichting (OGS) en het Joods Digitaal Monument. Van één persoon is gebleken, dat deze de oorlog overleefde; zijn naam werd van de lijst afgevoerd. Van een andere persoon kwam vast te staan, dat deze ruim vóór het overlijden was verhuisd naar een andere gemeente; ook die naam is van de lijst afgevoerd.

INGEBRACHT DOOR 'DERDEN'

10. De oproep van de gemeente om op de voorlopige namenlijst te reageren leidde tot 18 reacties, die in de meeste gevallen hebben geleid tot opname op de lijst. Opvallend was dat het veelal jonge personen betrof, die bij het verzet buiten Wassenaar waren betrokken of die als dwangarbeider in Duitsland tewerk waren gesteld. Het betrof ook Engelandvaarders die nooit zijn aangekomen.

In het eerder genoemde boek, dat vooral gebaseerd was op documentatie en mondelinge overleveringen die rond 1990-1995 in Wassenaar beschikbaar waren, zijn bovengenoemde personen en hun lotgevallen ongenoemd gebleven.

Geattendeerd werd ook op de relatie met Wassenaar van personen die in Nederlands-Indië of elders in Azië omkwamen. Aangezien zij ten tijde van hun overlijden niet in Wassenaar ingeschreven stonden, werden zij niet in de Namenlijst opgenomen.

NADER ONDERZOEK IN HET GEMEENTEARCHIEF

11. Er werd een nauwkeurig nader onderzoek in het gemeentearchief ingesteld, en wel vooral naar inschrijvingen van akten van overlijden, elders opgemaakt, van inwoners van Wassenaar die buiten de gemeente waren overleden. Ging het om een niet-natuurlijke dood, gerelateerd aan oorlogsgeweld? Een klein deel van de aldus gevonden namen was reeds onder de aandacht gebracht (zie vorige punt). Het betrof vooral slachtoffers van de holocaust, waarvan de inschrijving pas jaren na de overlijdensdatum plaats heeft gevonden. Ook betrof het jonge personen, die bij het verzet buiten Wassenaar waren betrokken of die als dwangarbeider in Duitsland tewerk waren gesteld. Bovendien kwam bij dit onderzoek de naam naar boven van nog een Engelandvaarder die op de Noordzee is verdronken; en kwamen de namen van drie Koopvaardij-officieren aan het licht, woonachtig in Wassenaar, die ver van huis door oorlogsgeweld op zee omkwamen.

Maar daarnaast leverde de zoekactie ook namen van Wassenaarders op, die in Duitse (militaire) dienst waren getreden. Het spreekt vanzelf, gelet op de eerder vermelde criteria, dat de laatste groep personen, die actief de zijde van de vijand koos, niet in de Namenlijst wordt opgenomen.

Speciale aandacht werd geschonken aan de nominatieve opgave van 11 december 1942 van de burgemeester van Wassenaar aan de Duitse autoriteiten. Hierin werden de Joodse bewoners van het Joodse rusthuis Klim Op aan de Raadhuislaan 4 en van de Ursulakliniek benoemd. Zij werden in opdracht van de bezetter gedwongen te 'verhuizen' naar een speciaal aangewezen deel van Amsterdam en velen van hen werden binnen enkele maanden

via Westerbork in de vernietigingskampen omgebracht. Hoewel volgens de administratie van die tijd deze personen op een *reguliere wijze* waren vertrokken en uit de administratie werden afgevoerd, heeft de werkgroep gemeend hun komst naar Wassenaar als de laatste vrijwillige keuze te beschouwen, en hun vertrek als het begin van de deportatie te zien.

OVERIGE RESULTATEN

12. Op diverse andere manieren kwamen nog namen naar voren. Zo werd via onderzoek van de Vlaardingse historische vereniging het lot bekend van een in Wassenaar wonende en werkende verpleegster, die bij een luchtaanval in de Haarlemmermeerpolder omkwam. Via historische kranten werd een slachtoffer van een beschieting van een trein bij Halfweg en een slachtoffer van het zogenaamde 'vergeten bombardement' op Rotterdam van maart 1943 opgespoord. Ook werd de naam van een 11-jarige jongen opgenomen op de lijst, hij liep kort na de bevrijding op een mijn. Een tragisch ongeval.